

درگاه

اون بش کونده بر نشر اولنور علم و صنعت مجموعه سی

ایکینجی سنه: اوچنچی جلد

نومرو: ۳۲

۵ آغستوس ۳۳۸

روحيات

رومك يك بر كيرلر نه

- * اصلدن اك عروم دها تجارت دها سيدر .
- * نه ياشامه سنى ، نه ده توله سنى بيلمه ملك قادار فلاكت يوقدر .
- * سياست و طبرورلكا نامى دكل بردليدور .
- * عرف و اخلاقك بوزولمى زمانلرده طالع جراتكارلرله شارلاناتلرله توجه ايدر .
- * توركارك « شيطان » ي « پاسبان » بوزاندور .
- * سياستده منفعت حياتدن جوق بهاليدور .
- * جانبارى ياديران طبع ايدىلر شيدلر اهميتندن زياده احتراصلارك شديدور .

بزاترق بويله ايريز بوش ، كوزلرزم حسرتله ،
روحلرزم نكيت و قهرله دولوسى قالاچمز ! ...
او حالده دشمنى ازمكه محكوس ! ... و ملك
اوتهمسند دوراميز ، و ملك ايچنده بولوناچمز ،
اوراده ياشاياچمز ... بونك ايچون نه عزيمز اكسيك ،
نه ده ايمانز ! ...
بوعزيمك ، بو ايمانك نه اولدينى مصمت ياشاند ،
عجدهكه قدر هر تورك چوجونى صوك دو كوشمده
بياه كوستردى .
بوكون بوكيله ، و ملك آجيسى و حسرتيله يانان
ملك كچه سى و كوندوزى آرتق يكرى دوت ساعت
دكلدر . ساعتى يالكز بردر ، اوده جبهه در . كوفى
و كچه سى اوساعت بيلدور . او ، يات ديدىكى زمان
ياتار ، او قاتق ديدىكى زمان قالدور ، اونك ايچون
چاليشير ، صوك قاغيسى ، صوك داواري ، صوك
مناكى يالكز اونك ايچوندور هبمز و ملككز ،
ناكه وطن هبمزك اولون ! دون كنديسنه
ملت طرفندن باش قوماندانلى و يريلن مصطفى كال
يوكون هر زماندن زياده تورك عزيمى ، تورك ايمانى
شتمسند طوبلاور . او ، ملته خادمدر ، ملتده
اونك خدمتده در . او بزدر ، بز اوزر . او ملتى ،
ملتده اونى چناق قلعه كونلردن ، ارضروم ،
سيواس و انقره كونلردن طانيور . هبمز بر بولى
كورويور . هبمز بر قابه ي دوشونبور . بره قدر
جدال بر بوزنده برنك توركده قالمه هبمزك
جسد اوستنده اونك وطن باراغى هواده طوماسى
و « مستقم » ديه باغيرماسى هبمزك سسنى و هبمزك
آرزوسى دنياه دويوراجقدور دنيا بوتورك سسند ،
بو تورك سوزينه محقق قولاق آساجقدور . بز بيوك
كونلردن ، بيوك خارقه لردن قالمه بر ملت بره قدر
صوبىز اولماديتمى كوسترن ، دوندن ياربى ،
حيات بهاستنده اولسه ، هر مستقى آتيلان توركارز .
مصطفى كالندن كويل عديشه قدر يالكز بوزر :
عزم و ايمان !
روشن اشرف

- * روبا ، كبرى آرزولرك سرايدور .
- * ادبيات يك اخلاص دكل آتما ! فقط بزدرن اخلاقىز دكل ! . . .

- * شاعر طبيعتك ، منقد جميتك اولاديدور .
- * ترقى ، جهلرمن استقامتده در .

- * و طبرورلك كوكل و اونور برلكيله دوغار ، فداكارلرله ياشار ، فضيلتسزلكه تولور .

- * ميراث دها بابادن دكل عائله دن كان بر اسادقدور .

- * توركلر خلوص قلبلر نه « حضر » ديمشلدور .
- * بعض مانلر فداكارلى ايدم بيلر فقط اطاعت ايتز .

- * خصلارك قهرمانى تقدبرى اورلو زائل اولدندن صوكرا باشلار .

- * بويوك شاعر يارحمانى قلمه ويا قهرمانى ديله كيتيرن بر ماشقدور .

- * « وطنى اولوبده و طبرور اولماديسنه و ملتسز قالب و طبرور اولق جوق دها شرفليدر .

- * انسانلر تضاد مجموعه سى اولدقلىرى بيلسه لر بر برلرله جوق دها اى كيتيرلردى .

- * برانسان قهرمانلرده اولدينى قادار آخلاقلرده اشتهار ايدم بيلر !

- * قهرلك پيشيركن زكيتلك شيشير بر .

- * فضيلتسز قالان ملترك تولىكدن باشقه حريترى بولدر .

- * هتقىسز كوكلده جسارت ياشاماز :

- * ملترك و طبرورلكدن دها مستحكم قلعه لرى آرتق قالمشدر .

- * شيعللك ، اسكى بر مدنك يكي بر مدننه اغيراندن دوغمشدر .

- * قهرمانلر دوشمادن زياده موسساتنه قارشى جسارت كوسترمليدرلر .

- * عقل سلبيله جسارت ، و طبرورلكه حریت استلاف ايتزه استقلالده فيض اولماز .

- * ملتر قهرمانلده دوغار فضيلته بويور .

- * دارالفنون روحيات معلمى مصطفى شكيب

اجتماعيات

تورك دولتك تكامل

۱

بوى

تورك جميتى ابتدا بر (بوى) دن هبارتدى .
(بوى عمود كاشغرى لغته كوره خلق معناسهدر)
بويك ريئيمنه (تودون) دنييلردى . صوكرا متعدد بويلر برلشهرلك (ايل) ي وجوده كيتيردور .
(ايل) ك ريئيسنده (يايغو) آدى و بريلردى .
داهاصوكرا معدد ايللرك برلشمسندن بر (خاقان) وجوده كلدى . يايغور بر (خاقان) تابع اولدور .
بعضى زمانلرده بوتون خاقانلر برلشهرلك نوركلرك مجموعى بر (ايلخان) حانه كيتيردور . بو زمانلرده ، خاقانلرده بر (ايلخان) ك واساللرى حكمنه كيتيردور .
تورك جميتك (بوى) شكافى بونق ايچون تاريخ بزه رهبرلك ايدم ، بو خصوصده قومياته (اتنوگرافيا) وسياحتنامه لرله مراجعت ايتمه سزلامدور .
بعضى اسكى ايللر واردركه بوكون بويلر انحلال ايتقدور . انحلالدن دوغان بو بويلرى تدقيق يدرسهك ، تكللدين اوليكى بويلر حقتده بر فكر ايديش اولور . مثلا خوارزم اولكسندكى توركلر ، بو كون مستقل بويلر حالنده ياشيورلر . مثال اولدق بونلردن (توك) بوى تدقيق ايدم :

توك بويده اوتكه خوارزم و ايران بويلرى كى (طاقه) لردن ، طاقه ل (تيره) لردن مركيدور .
تكليلرده حاكيت بوى مجلسنده ، ينى خلق مجلسنده در .
هر فرد بو مجلسك اعضاسندور . بومجلس ، ر خان (ينى بر تودون) انتخاب ايدر . فقط ، خان ، خاقى نمون ايدم سسسته استغافيه مجبوردر . خاك معيقه كنجلردن فرق بيكييت و بريلر . (نورفود آنا كتابى كوسترييوركه اسكى اوغوزلرده هر بوى بكنك فرق يكيدي واردى) بونلر خاك اسرلرلى اتقاد ايدورلر . فقط ، خاك مالى قوتى ، بناء عليه خزينه سى يوقدر . خصوصى مقصدلر ايچون ، (اختيار) ناميله برخلق مجلى انتخاب اولور ، اتفاق ، مصالحه كى سياسى مقاللرده ايليللك وظيفه سنى بونلر ياپارلر .

تكليلرا وچ نسمه آيريلشلدور : (۱) توفتمشلكه سرو واحه سلك شرق قسمده درلر . (۲) اوتامشلكه غرب قسمده ساكندورلر . (۳) بلكركه واحه ملك شرقى منتباسينده او طور درلر . بو اوچ زمره ملك اوچنده در آبرى آبرى يوقلر . ذكر ايتديكمز تشكيلات موجوددر . بوندن بر مدت اول بوى حكومتى سراى حكومته دوغرواستعاليه باشلادى :
ده بوراسيدن قيلميله قازايش اوتى بر حكدارلره دوغرو بورودى . بويكى اداره طرزى (نوروردى) خان (آدى مشهور بر رئيس ايله باشلار . بوخان ،

ادبیات مصاحبه‌ای

شکسپیر هفتده

دوشوولورسه، برچوق بوبوك آدمير هفتده اولدینی کی شه‌کسپیر هفتده سولنه‌جك سوز قالمش کی کایر. شه‌کسپیر عظمی، ده‌سائی ابدینه‌مودوع اولان آماري آراسندن کوسته‌ریلدی، قدرت و فلسفه‌سی مان هرسانده پایدار اثرله‌تشییر ایدیلدی. هر یکی تدقیق اوکند «ایشته، دیوردق، شه‌کسپیر هفتده الک مصیبت بر تدقیق... آرتق علاوه ایدیلجك قطعه قالمشدر...» بومطالع هر یکی تدقیق قارشیسندن صارصیلور وجمده ایدوردی. شیمیدی بو قناعم بوس بوتون صارصیلدی وتمامی برشکله یوردی: یانلرده بارسده انشار ایدن بر کتابی، آندره سواره لک «هائله شعری» آدی کنایه‌ای و قودقدنصو کراچیرتله کوردک بزه‌شه‌کسپیری هیچ طایفه‌میلر.

- وآرەس؛ هائله شاعرینك شخصیت و اثری آراسندن «حیات» و «عالم» ی سیر ایدیربور، سوکرا «هائله خالک» اکل بره‌نیوانی وجوده کتیربور، واونک خالجانلری، اندیشه‌لری، هرچانلری ایریزمه واران برشعیرت ایله جانلاندیریور. «شه‌کسپیر اوقادار حر، اوقادار ذی قوت» که عاشایندیکی اشکال آراسنده غائب اولوبور، وصوکرا اولری ایجا ایدرکن تجلی ایدور... اوقادار ذی کال که عمومی تنوع و تخالف آراسنده، اولدینی کی قالیور. بوتون الحان و نغمه‌لر، بوتون آلتار کندیسندن، ترنملری هرشیده محسوس، او ابدی مدعک لاهوتی رونق «عقل منکر» که کندی کنبه غلبه‌سی‌در:

بوروايه باقبلیر سه خبومه‌ده کی تورکنلرک وقبیه ایکی قوله منقسم بولوندی، بناء علیه بر (اورنه‌ابل) اولدینی آکلاشیلیور. او حالده، بوکونکی مستقل بوی حیاتی بر انحلال نتیجه‌سیدز.

تورک جمعیتک ایلک دورینه چیقه‌جق اولورسه ق بوی برعشیرندن عبارت کو روز. محمود کاشغری لک بیانه کوره، هر بوبک (جیری) آدی خصوصی بر ممبردی وارمش. ایکی بوی محاربه ایده‌جکلی کوندن اولکی کیمده ایکی طرفک جیوبلری دوللار ایدرلرمش. کیمه هانکی جیوی غالب کلیرسه، صباحلاین وقوع بولاجق محاربه‌ده مطلقا اونک بوی غلبه چادرش. بوندن آکلاشیلیور که جیوبلر، کندی بویلری آینه، قان دعواسنه تشویق ایدن عشیرت‌الهار ی ایدیلر. بولردن باشقه بوبوک براحاله کوره هر تیره‌ک، هر سیمه‌نک بر توتی واردی. یعنی سیمه‌نک‌اسی بر حیوان یاخود نبات آدی ایدی. سیمه‌ایله آداس اولان بو حیوان یاخود نبات کندی سیمه‌سی طرفندن مقدس طایفه‌لیدی. اتی یئلز، قانی دوکلز، هفتده حرمقسلرکده بولونولاردی. اسکی تورک‌لرک بوی دورنده توتیه‌یزم دینک حاکم اولدینی بعضی

تکه‌لیری (خویه) و (ایران) دوللریله (صاریق: صاری) عشرته قارشى مظفریتله نائل ایدی. خان جسور و کریم ایدی، کندیلری حکمدار یابان انسانلر اغوزچندن ایدی. نفوذی او ادر بوبوک ایدی که «آق قال» تکه‌لیرینک ریاستی اوغل (مخدوم قول خان) ه ویردی. کندیسى (میر) واحه‌سندنه کی تکه‌لیرک ریاستی قازانغه موفق اولدی.

تکه‌لیرده (سردار) نامیه (آئین) اداره اتمه‌سنى بیان طبیی رئیسارده وار. بوطیبی قوماندانلردن بری برآینه قرار ویردی، اوزرنده اوقاق بر یارق بولونان حراغی اوتاغک اوکته دیگر بوتون ای مسلمانلری حضرت نبی نامه سنجانی آلتنه دعوت ایدر. سلاح آلتنه دهوت یک نادر اوله‌رق ای بر قبول کورمش. (چونکه آیلر اکثریتله شیعیلر و روسلر علیه‌در) سردار درحال چادیری آلتنه بوزلرجه، حق بیکارجه چکیمی کور بر اطاعتله امرینه حاضر بولور. بولره نجم علقی و زمانى سوبلر، فقط، هدفی سوبله‌مز.

تکه‌لیرک بیان اولونان حالری خبومه‌تورکنلرینک سوک درجه‌ده مساوانجی، ده‌وقرات اولدیلری کوستیریور. اوروبالی بر چوق سیاحلره کوره، خبومه‌تورکنلری دینک الک ده‌وقرات بر قومیدر. غاستون ریشار دیورکه: «بو قومده مساوات کلاک سوک درجه‌سنى بولمدر؛ چونکه تورکنلرده اجرته مستخدم خدمتچیلر یوقدر، اسیرلر ایسه یک آزدز».

تورکنلرک ده‌وقراتانی یالکز اینجده خدمتچیلرک واسیرلرک بولونه‌مستدن عبارت دکلدز. تکه‌لیرده کوردیکز وجهه، تورکنلر عادتاً (ره‌فراندوم) اصولیه اداره اولونور بر جمهوریتدر.

غاستون ریشار، (میخایوف) دن نقل ایله شوبله دیور: «کندی ایسته‌کیل، نه‌سبایی رئیس، نه درجه فرقی قبول اتمه‌ن بو مساوانجی خلفده، افکار عامه، تعدد زوجاته کیتدیکه غیر مساعد اولور. تورکنلرده بوبوک بر اکثریتک یالکز برقاریسی واردر و تعدد زوجاتی اصلا تصویب اینزلر».

خبومه‌ده کی تورکنلر مستقل بویلر حالنده یا شاه‌له برابر آرالرنده کی اسکی بر ایل رابطه‌سنى کوسترتن بعضی عنعنه‌لرده واردر:

کویا تورکنلرک همیسی (مان قشلاق) دن چیقه‌مش. ایلک آتالری (سون خان) ایله (اسه‌ن ابلی) ایمش. سون خاندن (بوسوت) ایله (تکه) دوغمش، اسه‌ن ایلدینده (چاودار) ایله (سلور) اورده‌مشدر. (ارصاری) ایله (کوکله‌ن) اساساً بیک قشلاقده اوطورورلرمش.

منطق انکاره سوق ایدر؛ هب، هیچدر... فقط هیچک بویه قالمایور؛ صنعت مداخله ایدور:

«صنعتک عظمی بارد مفکره‌ک محکوم و محو ایتدیک هرشیدی بخت واحیا ایدور. صنعت دیمک، کوزه‌لکک اختیاری دیمکدر. هیچلکک منظره‌سی‌ده هرشی کی بر رویدار. اشته صنعتک اورویاه بخش ایتدیک «کوزه‌لکک» و عشق، بکانه حقیقتدر. هیچلک آراسنده صنعتک ابداع ایتدیک حقیقت «آنا» به عائددر.

شاعر ایچین، «مهرت» آدامی ایچین [مهرک الک دوغرو فلسفه‌سنى هائله شاعرنده واونک هائله‌سند بولورز. [حیات «آنا» در، وجداندر:

«بونک ایچین هرشی حیاته دوغرو کیدور، فقط وارامبور، طوتونامبور، بونک ایچین حیات یالکز انسانه، یالکز بر قاج انسانه منحصر قالیور. دیگرلرینک کی ایسه یا شامق دکل، نوحه‌برنجیرده. «فی الواقع دیگرلری «شاعر» که دماغشک دوکوتیلرله یاشارلر. «شاعر» نه کی کوستریرسه مظلم سورنده اونی کوروزلر؛ دویقدنری «شاعر» که دورنی الحانیدن برر عکس صدادر؛ سه‌و دکلی «شاعر» که عشق‌لرینک خیالایدیر. تیتانیالر، قله‌تو. باطرالر، ولیه‌تله، آخنه‌آلر... درکه حیاته‌ک قایدنده کورمک ایسه‌بریز. اولرایسه شاعرک عشق خیالیدن باشه ندر؟

دیشدک که حیاته حقیقت بزم‌اوکا بخش ایتدیکمز شیدر، بوی‌ده بزه شاعر اغاره ایدر. «شاعرک ایشی اثبات اتمک، ارشاد اتمک، تعلیم اتمک دکل، یاراتی، موجودات و حواسه دها کوزمل برحیات بخش اتمکدر».

ایزلردن آکلاشیلیور. یالولرده هر شامانک برابه کیلامی یعنی برمادی توتی واردر. (ایه آنا دیمکدر، کیلا حیوان معناستدر) بو توتملر (قورد، آبی، کویک، آت، اوکوزکی) حیوانلردر. (هور) کوره شامانلر، بوراده سیمه‌لرک برته قائم اولقلردر. او حالده، بو توتملر اساساً (تیره) لره عائددر. ذاتاً توتملرله جیوبلر منسوب اولدیلری زمره‌لرک معشری وجدانلرینک تمثاللردن عبارتدی. اسکی تورکر طرفندن بوتون اجتهایی ماهیتلرک بوکی تمثاللره اراده‌اولوندیغنی ایلریده کورجکز. توتیه‌یزمک برای‌ده بوتون زمره اسملرینک حیوان، نبات یاخود اشیا آدری اوله‌سیدر:

بورونلر (قوردلر) باش قوردلر (آری بکاری) واراسنلر (پارسلر)، تحسینلر (طوسونلر)، اوغوزلر (اوکوزلر)، آق قوبونیلر، یاغیقلر (دیشی کییک)، آلاپوند (آت)، تکه، قره کچی، بوز دوغان، دوره‌لی، آراسلر (ارسلان) توتیه‌یزمک باشقه ایزلری‌ده ایلریده ایل بختنده کوره‌جکز.

ضیا کورک آلب